

BASIN BİLDİRİSİ

FAY YASASI'NIN DEPREM YIKIMLARINDA ÇARE GÖSTERİLMESİ DOĞRU DEĞİLDİR.

30 Ekim 2020 Tarihinde Sisam Adası'nda oluşan depremden sonra basında "Fay Yasası" adı verilen yasa önerisi gündeme gelmiştir. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası bu öneriyi basın aracılığıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile kimi kamu kurumlarıyla kamuoyuna sundu.

Bilindiği üzere Sismoloji, Deprem Bilimi demek olup Jeofizik Mühendisliğinin bir anabilim dalıdır. Ayrıca, yalnızca Jeofizik Mühendisliği Bölümü olan üniversitelerde ders olarak verilmektedir.

Özetle deprem, Jeofizik Mühendislerinin birinci dereceden, uzmanlık alanıdır. Başka mühendisliklerin ancak yan dalları olup, bu konuda söz sahibi de değildirler. O nedenle depreme ilişkin yasa ya da yönetmelik değişikliği olacaksa, bu ancak TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odasına ya da Jeofizik Bilimcilerine danışarak verilebilir. Örnek olarak, bir dış hekimi, katarakt yönetmeliğini çıkarma teklifi yapamayacağı gibi, Jeofizik dışında başka mühendislik kuruluşu da "fay yasası" diye bilim dışı, ülke gerçeği ile bağdaşmayan bir öneride bulunamaz.

Dünya genelinde Fay Yasası sadece Yeni Zelanda ile ABD'nin Kaliforniya Eyaletinde sınırlı bir bölgede uygulanmakta olup başka hiçbir ülke de uygulanmamaktadır.

Biz, uzman Jeofizik Mühendisliği Öğretim Üyelerinin oluşturduğu YAPI-YAPILAŞMA JEOFİZİĞİ TOPLULUĞU olarak bu konuda izleyen görüşlerimizi, sayın basınımız aracılığıyla Türkiye kamuoyuna sunuyoruz.

1. Ülkemiz Türkiye toprakları genel olarak yükselteli dağlık bir ülkedir. Ülkemizde, verimli, sulak tarım, kolay ulaşım, su kaynakları, pınarlar, maden yatakları, enerji üretim alanları, ırmaklar ile göller geçmiştir, buralarda oluşmuş büyük depremlerle yaratılmıştır. Bunlara örnek olarak; Harran ovası, Harput ovası (Elazığ), Çukurova, Büyük Menderes, Gediz ovası, Bakırçay Ovası, Sakarya ovası, Ergeneovası, Erzincan ovası, Bakırköy-Ataköy, İzmir-Karşıyaka, Bornova, Bayraklı, Kuşadası-Karaova ile Konya ovaları verilebilir. Bu alanlarda, eski ile yeni çağda kurulan yerleşim alanları depremlerle yer ile bir olmuşlardır. Tarım alanlarına yapılan, yıkılan kentlere en bilinen örnekler; 1999 M7,5 depremiyle, yıkılan Gölcük, Yalova, Adapazarı, Düzce, 1967 Adapazarı depremiyle yıkılan Adapazarı, Çukurova Depremiyle yıkılan Ceyhan, Antakya depremiyle yıkılan Antioika, 1939 Erzincan M7,8 depremiyle göçen 40 bin kişinin öldüğü Erzincan, Ladik, Niksar, Bursa, Nicea(İzmit), Nasilia(Nazilli) M7,0, Bornova ovasındaki Symyrina(İzmir), Kordelya(Karşıyaka) sayılabilir.
2. Dolayısıyla, Anadolu'da 15 bin yıldır sürmekte olan Luwi, Hatti, Hitit, Frig, Lidya, Likya, Karya, Urartu, Mitanni, Galata, Bitinya, İyon, Roma gibi Anadolu uygarlıklarının tümü de verimli tarım alanları kıyısındaki, yakınından deprem kırığı geçen yerlerde kentlerini kurmuşlardır. Depremin yıkıcı olmadığı tepe ile dağlara yerleşmişler, aşağıdaki sulak alanlarda yaptıkları tarım ile beslenmişlerdir. Sagalosos, Efes, Afrodisyas, Constanipolis, Bergama, Hierapolis, Filedelfiya, İkonía, Heraglion,

Tralles, Nysa, Mastaura, Hadriyanpolis, Harran, Aslantepe, Alacahöyük, Brussia, Göbeklitepe, Halikarnasus, Alabanda, Miletus, Dydimia bunlara verilebilecek kimi örneklerdir. Bu kentlerin tümü de deprem kuşaklarında yer alan, ancak olan depremleri en az yıkımla atlatan, tepe ile kayalıklardaki yerleşimlerdir.

3. Roma, Selçuklar, Osmanlılar Anadolu'yu yurt tuttuklarında, önceden edinilen deprem-yer-yapı ilişkisine bakarak, tıpkı antik dönemde olduğu gibi yapılaşma için tepeleri seçerek depremden korunmuşlardır.
4. 1950 yılından sonra köyden kente olan göçün başlaması, 1970'den sonra Doğu-Güneydoğu'da doğan güvenlik sorunlarından sonra, batıya göç ile batıdaki kentler şişerek, tarım alanlarına doğru genişlemeye başlamıştır.
5. 1980'li yıllardan başlayarak, plan yapma yetkisi, Ankara'dan, yerel belediyelere verilince, çarpık kentleşmenin önü açılarak tarım alanları yapılaşmaya açılmıştır. Böylelikle kentler deprem bakımında güvensiz alanlara doğru genişlemiştir. Güncel depremlerden olan; Gölcük, Adapazarı, Düzce, Yalova, Van, Erciş, Bayraklı, Elazığ tarım alanlarında yerleşmiş olduğundan on binlerce kişi ölürken, kayalık yerlerde olan 2017'de Bodrum(Halikarnasus) M6,6 da, 2017 Karaburun-Midilli M6,3'de ölen yoktur. 2020 Sisam M7,0 depreminde, gevşek zemine sahip Sisam'da 2, tarım alanında Bayraklı'da, kırık geçmeyen sulak alanda 116 kişi ölmüştür. Çünkü gevşek alanlarda deprem dalgaları 2 ile 5 kat büyütülerek üst yapıya yansıtılmakta, ayrıca yapılar yer ile çalkalanmaya girerek en çok yıkımla, ölümle sonuçlanmaktadır.
6. Türkiye'nin %93'ü deprem bölgesi olup, Türklerin %98'i bu bölgelerde, %73'ü de diri, deprem üreten kırıklar üzerindeki kentlerde oturmaktadır. Barajların %95'i, 130 enerji santralinin 70 tanesi 1. Derece deprem kuşağı üzerinde yer almaktadır. Türkiye'deki kızık(jeotermal) alanlarının %100'ü diri kırıklar üzerinde yer almaktadır.
7. Türkiye ekonomisinin milli gelirinin %82'si deprem kuşaklarındaki kentlerden, %35'i de Marmara'nın 1. Derece deprem kuşakları üzerindeki yerlerden sağlanmaktadır.
8. Yeni Zelanda dışında fay yasası uygulayan, Faya özel yasa çıkaran ülke var mı? Örneğin; Japonya, İtalya, Çin, Yunanistan, ABD, İran gibi ülkelerde (Kaliforniya eyaleti dışında, orada da yararı tartışılıyor) fay yasası diye bir yasa neden yok? Depremselliği yüksek ya da ülkemize eşdeğer olarak düşünebileceğimiz ülkeler örneğin; İtalya, Japonya, Çin, Yunanistan, ABD'de neden fay yasası yok?
9. Dünyada deprem ile ilişkili iki yasal, güvenli yapılaşma için yaklaşım; (a) Her yapı için sismik tasarım yöntemleri (ki ülkemizde var) (b) Kentsel/Planlama ölçeğinde sismik mikrobölgeleme yöntemleri (ki ülkemizde imar-mikrobölgeleme yönetmeliği) var iken, bu yönetmeliklerin fay kısımlarını geliştirerek bütüncül bir yönetmelik oluşturmak varken neden ayrı bir fay yasasına gerek duyuluyor? Kaldı ki, Yönetmeliklerimizde her iki yapılanmada Fay araştırmaları tanımlı iken, TMMOB ile JFMO(Jeofizik Mühendisleri Odası), Jeofizik Öğretim Üyeleri göz ardı edilerek, kaşla göz arasında böyle ülke gerçekleri dışında uydurma bir yasa ısrar niye? Amaç bu yasa ile; Türk ekonomisine, toplumsal yaşantısı ile yaşam güvencesini hiçe sayarak, belli bir mesleğe iş sağlanmak mıdır?
10. "Fay; depremin nedeni değil, sonucudur" bilimsel bir gerçek iken, niçin Faylar depremin nedeni olarak düşünülüp, Faya özel yasa düşünülmektedir? Yasa olarak düşünülüyorsa bunun adı neden "Deprem Yasası" değil de "Fay yasası"dır?
11. Jeofizik mühendisleri verimli, sulak tarım alanlarında yapılaşmaya karşıdır. Jeofizik araştırma yapılmadan her yere yapı kondurulmasına da halkın can güvenliğini

korumak üzere karşıdır. Her türlü haksız kazanç ile imar yolsuzluklarına karşıdır. Fay Yasası gibi ülke gerçeklerini görmezden gelerek kaşla göz arasında çıkarılması düşünölen yasa ile yönetmelik, Türkiye yerleşimlerini, ekonomisini allak bullak edici niteliktedir. Kaldı ki böyle tutarsız bir uygulama toplumsal çalkantılara neden olacağı gibi, istimlak bakımından birçok tüzel(hukuki) sorun yaratacaktır. Ayrıca, ağır yükler altındaki Türkiye ekonomisinin böyle bilim dışı bir uygulamayı karşılayacak durumda da değildir.

12. Sonuç olarak, deprem ile etkilerinden tek söz sahibi olan, Jeofizik Mühendisleri, YAPI-YAPILAşMA JEOFİZİĞİ Öğretim Üyeleri olarak, böyle bir yasanın bırakın çıkarılmasını, tartışılmasının bile bilim ile teknolojiye, Türkiye gerçeklerine aykırı olduğunu düşünerek karşı durduğumuzu, Sayın AFAD Yetkililerinin, Sayın Milletvekillerimizin, Siyasi Parti Temsilcilerinin ve Deđerli Halkımızın dikkatine sunarız.

Saygılarımızla,

YAPI-YAPILAşMA JEOFİZİĞİ Öğretim Üyeleri adına,

Prof. Dr. Övgün Ahmet ERCAN
Prof. Dr. řerif BARIř
Prof. Dr. Haluk EYİDOĐAN
Prof. Dr. Ahmet Tuđerul BAřOKUR
Prof. Dr. Ömer Rahmi PINAR
Prof. Dr. Ergün TÜRKER
Prof. Dr. Hakan KARSLI
Prof. Dr. Nilgün SAYIL
Prof. Dr. Ferhat ÖZÇEP
Prof. Dr. Aysel řEREN
Prof. Dr. Emin CANDANSAYAR
Prof. Dr. Emin ULUGERGERLİ
Prof. Dr. Mustafa ERGÜN
Prof. Dr. Cořkun SARI
Prof. Dr. Mustafa AKGÜN
Prof. Dr. Kenan GELİşLİ
Doç. Dr. Öz YILMAZ
Doç. Dr. Serkan IRMAK
Doç. Dr. Osman UYANIK
Doç. Dr. Nurdan SAYIN
Burak ÇATLIOĐLU (Jeofizik Yük. Müh.)
Erdal řAHAN (Jeofizik Müh.)

27 Kasım 2020